

VODIČ ZA OSOBE KOJE OBAVLJAJU DJELATNOST U DVIJE ILI VIŠE DRŽAVA ČLANICA EUROPSKE UNIJE

Na osobe koje obavljaju djelatnost u dvije ili više država članica Europske unije (EU)¹ u Hrvatskoj se od stupanja u članstvo EU primjenjuju sljedeći propisi EU za koordinaciju sustava socijalne sigurnosti:

Uredba (EZ) broj 883/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti (skraćeno: Osnovna uredba), Uredba (EZ) broj 987/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009. o utvrđivanju postupka provedbe Uredbe (EZ) broj 883/2004 o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti (skraćeno: Provedbena uredba) i Uredba (EZ) broj 1231/2010 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. studenoga 2010. o proširenju primjene Uredbe (EZ) broj 883/2004 i Uredbe (EZ) broj 987/2009 na državljane trećih zemalja koji tim uredbama nisu obuhvaćeni isključivo na temelju svojeg državljanstva te sve uredbe kojima se navedene uredbe mijenjaju ili dopunjuju.

Jedno od temeljnih pravila Osnovne uredbe je da se na osobe koje se kreću unutar Europske unije primjenjuje sustav socijalne sigurnosti samo jedne države članice. Ako je riječ o osobama koje obavljaju djelatnost kao zaposlene osobe ili kao samozaposlene osobe, primjenjuje se zakonodavstvo države u kojoj obavljaju svoju djelatnost.

Iznimka od ovog pravila, među ostalim, osobe su koje obavljaju djelatnost u dvije ili više država članica EU. Da bi se zadržala pravna sigurnost i primjena samo jednog zakonodavstva, za te osobe određena su posebna pravila o određivanju zakonodavstva koje se na njih primjenjuje.

Posebna pravila primjenjuju se na osobe:

1. koje obavljaju djelatnost kao zaposlene osobe u dvije ili više država članica
2. koje obavljaju djelatnost kao samozaposlene osobe u dvije ili više država članica
3. koje obavljaju djelatnost kao zaposlene osobe i samozaposlene osobe u dvije ili više država članica
4. koje država članica zapošljava kao državne službenike, ali obavljaju i djelatnost kao zaposlene osobe ili samozaposlene osobe u jednoj ili više država članica te
5. na ugovorno osoblje europskih zajednica.

¹Pravni propisi EU o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti primjenjuju se i u državama Europskog gospodarskog prostora (Norveška, Lihtenštajn i Island) i u Švicarskoj te se pojam države članice u tekstu odnosi i na navedene države.

Osnovnom uredbom osoba koja obavlja djelatnost definirana je kao zaposlena osoba. U Hrvatskoj u tu skupinu pripadaju osobe koje ostvaruju dohodak od nesamostalnog rada.

Uredbom je također osoba koja obavlja djelatnost definirana i kao samozaposlena osoba. U Hrvatskoj su to osobe koje dohodak ostvaruju od samostalne djelatnosti, uključujući i poljoprivrednu djelatnost.

ODREĐIVANJE ZAKONODAVSTVA KOJE SE PRIMJENJUJE NA OSOBE KOJE OBAVLJAJU DJELATNOST KAO ZAPOSLENE OSOBE U DVIJE ILI VIŠE DRŽAVA ČLANICA EU

Osoba obavlja djelatnost kao zaposlena osoba u dvije ili više država članica ako istodobno ili naizmjenice kao zaposlena osoba obavlja jednu ili više različitih djelatnosti za jednog ili više poslodavaca u dvije ili više država članica.

Na tu osobu primjenjivat će se zakonodavstvo države članice u kojoj ima **prebivalište** (mjesto gdje osoba stalno prebiva) ili zakonodavstvo države članice u kojoj se nalazi **registrirano sjedište ili mjesto poslovanja poduzeća ili poslodavca** koji osobu zapošljava.

A) Zakonodavstvo države članice u kojoj ima **prebivalište** primjenjivat će se na osobu koja obavlja djelatnost kao zaposlena osoba u dvije ili više država:

- ako u toj državi obavlja značajan dio svoje djelatnosti ili
- ako je zaposlena u dva ili više poduzeća ili kod poslodavaca koji imaju registrirano sjedište ili mjesto poslovanja u različitim državama
- članicama, od kojih najmanje dvije nisu država u kojoj ima prebivalište ili
- ako se registrirano sjedište ili mjesto poslovanja poduzeća ili poslodavca nalazi izvan teritorija Europske unije, Europskog gospodarskog prostora i Švicarske.

B) Zakonodavstvo države članice u kojoj se nalazi **registrirano sjedište ili mjesto poslovanja poduzeća ili poslodavca** primjenjivat će se ako osoba koja obavlja djelatnost kao zaposlena osoba u dvije ili više država ne obavlja značajan dio svoje djelatnosti u državi u kojoj ima prebivalište, i to:

1. ako obavlja djelatnost u samo jednom poduzeću ili kod samo jednog poslodavca ili
2. ako obavlja djelatnost kod dva ili više poslodavaca koji imaju registrirano sjedište ili mjesto poslovanja u istoj državi članici ili
3. ako obavlja djelatnost kod dva ili više poslodavaca koji imaju registrirano sjedište ili mjesto poslovanja u dvije države članice, od kojih je jedna država prebivališta.

Na osobu koja obavlja djelatnost kao zaposlena osoba u dvije ili više država članica i koja ima prebivalište u istoj državi u kojoj je registrirano sjedište ili mjesto poslovanja poduzeća ili poslodavca koji ju zapošljava primjenjuje se zakonodavstvo te države. U tom slučaju nije potrebno provjeravati obavlja li osoba značajan dio svoje djelatnosti u toj državi.

UTVRĐIVANJE ZNAČAJNOG DIJELA DJELATNOSTI ZA OSOBE KOJE OBAVLJAJU DJELATNOST KAO ZAPOSLENE OSOBE

Značajnim dijelom djelatnosti koja se obavlja u državi članici smatra se količinski značajan dio svih djelatnosti, s tim da to ne mora biti glavni dio tih djelatnosti.

Pri utvrđivanju obavlja li zaposlena osoba značajan dio svoje djelatnosti u državi članici, obvezno se uzimaju u obzir sljedeći kriteriji:

1. radno vrijeme i/ili
2. naknada za rad.

Da bi se utvrdilo obavlja li osoba značajan dio djelatnosti u državi članici u kojoj ima prebivalište, potrebno je da u toj državi radi najmanje 25 % radnog vremena i/ili ostvaruje 25 % naknade za rad.

Navedeni kriteriji nisu konačni. Ponekad se treba koristiti i drugim kriterijima da bi se moglo utvrditi je li riječ o značajnom dijelu djelatnosti.

Djelatnosti koje su trajne, ali uzimaju manje od 5 % radnog vremena i donose manje od 5 % naknade za rad smatraju se graničnim djelatnostima. Granične djelatnosti neće se uzimati u obzir pri određivanju zakonodavstva koje se primjenjuje na osobu koja obavlja djelatnost kao zaposlena osoba u dvije ili više država članica.

ODREĐIVANJE ZNAČAJNOG DIJELA DJELATNOSTI ZA RADNIKE U MEĐUNARODNOM TRANSPORTU

Transportni radnici izjednačeni su s ostalim osobama koje obavljaju djelatnost kao zaposlene osobe u dvije ili više država prema kriterijima koji se primjenjuju pri određivanju obavlja li osoba značajan dio svoje djelatnosti u državi u kojoj ima prebivalište. Radno vrijeme glavni je kriterij koji se uzima u obzir za ovu skupinu osoba. Neki transportni radnici imaju već unaprijed zadane obrasce prema kojima rade, rute kojima će putovati i predviđeno trajanje putovanja. Međutim, kada ne postoje podaci o radnim satima odrađenim u državi prebivališta i kada prema ostalim okolnostima nije moguće utvrditi da se značajan dio djelatnosti obavlja u toj državi, potrebno je primijeniti druge kriterije. U takvim slučajevima moguće je aktivnost podijeliti na više elemenata, npr. utovar i istovar, te odrediti obavljaju li transportni radnici značajan dio djelatnosti prema broju navedenih elemenata.

UTVRĐIVANJE REGISTRIRANOG SJEDIŠTA ILI MJESTA POSLOVANJA PODUZEĆA ILI POSLODAVCA

Registrirano sjedište ili mjesto poslovanja poduzeća ili poslodavca je mjesto gdje se donose ključne poslovodne odluke i gdje se nalazi glavna uprava, a ne mjesto gdje postoji samo prijavljen ured s administrativnim osobljem, bez ovlasti za donošenje odluka.

U slučaju kad postoji sumnja, registrirano sjedište ili mjesto poslovanja može se utvrditi dodatnim kriterijima.

POSEBNA PRAVILA KOJA SE ODOSE NA LETAČKU I KABINSKU POSADU ZRAKOPLOVA

Na letačku ili kabinsku posadu zrakoplova primjenjuje se zakonodavstvo one države članice u kojoj se nalazi njihova domaća baza (home base). Domaća baza je mjesto koje određuje zračni prijevoznik, iz kojeg član posade normalno započinje i završava vrijeme dužnosti ili seriju dužnosti (duty periods) i gdje, u normalnim uvjetima, zračni prijevoznik nije obavezan osigurati smještaj članu posade zrakoplova.

Ako član posade ima određene dvije ili više domaćih baza u više država članica ili ako uz obavljanje djelatnosti člana letačke ili kabinske posade obavlja i drugu djelatnost kao zaposlena osoba ili samozaposlena osoba, treba odrediti zakonodavstvo države koje se na njega primjenjuje, na prethodno opisan način.

ODREĐIVANJE ZAKONODAVSTVA KOJE SE PRIMJENJUJE NA OSOBE KOJE OBAVLJAJU DJELATNOST KAO SAMOZAPOSLENE OSOBE U DVIJE ILI VIŠE DRŽAVA

Osobom koja obavlja djelatnost kao samozaposlena osoba u dvije ili više država smatra se osoba koja istodobno ili naizmjenice obavlja jednu ili više odvojenih djelatnosti u svojstvu samozaposlene osobe, bez obzira na prirodu tih djelatnosti.

Na osobu koja obavlja djelatnost kao samozaposlena osoba u dvije ili više država primijenit će se zakonodavstvo:

1. države članice u kojoj samozaposlena osoba ima prebivalište, ako u toj državi obavlja značajan dio djelatnosti ili
2. države članice u kojoj je središte interesa te djelatnosti, ako nema prebivalište u jednoj od država članica u kojoj obavlja znatan dio svoje djelatnosti.

Pri utvrđivanju obavlja li osoba **značajan dio svojih djelatnosti** u državi članici moraju se uzeti u obzir sljedeći kriteriji:

1. promet koji ostvaruje
2. radno vrijeme
3. broj pruženih usluga i/ili
4. dohodak koji ostvaruje.

Osoba obavlja značajan dio djelatnosti u državi prebivališta ako obavlja 25 % svojih djelatnosti, tj. da je u odnosu na prethodno spomenute kriterije njihov udio najmanje 25 % u državi prebivališta.

Radi utvrđivanja **središta interesa** djelatnosti samozaposlene osobe, u obzir treba uzeti sve profesionalne djelatnosti te osobe, a posebno sljedeće kriterije:

1. mjesto gdje se nalazi stalni i trajni poslovni prostor te osobe
2. uobičajena priroda ili trajanje djelatnosti koju obavlja
3. broj pruženih usluga
4. namjera samozaposlene osobe koja je razvidna iz svih okolnosti u konkretnom slučaju.

ODREĐIVANJE ZAKONODAVSTVA KOJE SE PRIMJENJUJE NA OSOBE KOJE OBAVLJAJU DJELATNOST KAO ZAPOSLENE OSOBE I SAMOZAPOSLENE OSOBE U RAZLIČITIM DRŽAVAMA ČLANICAMA

Na osobu koja obavlja djelatnost kao zaposlena osoba i samozaposlena osoba u dvije ili više država primjenjuje se zakonodavstvo one države u kojoj obavlja djelatnost kao zaposlena osoba. Ako osoba obavlja djelatnost u svojstvu zaposlene osobe u dvije ili više država, zakonodavstvo države koje se na nju primjenjuje određuje se na način opisan u prethodnim poglavljima.

ODREĐIVANJE ZAKONODAVSTAVA KOJE SE PRIMJENJUJE NA DRŽAVNE SLUŽBENIKE KOJI OBAVLJAJU DJELATNOST U DVIJE ILI VIŠE DRŽAVA

Na osobu koja obavlja djelatnost kao državni službenik primjenjuje se zakonodavstvo države članice kojoj pripada uprava koja ga zapošljava.

Ako državni službenik obavlja djelatnost u dvije ili više država, za dvije ili više uprava, na njega se primjenjuje zakonodavstvo određeno na način opisan u prethodnim poglavljima za osobe koje obavljaju djelatnost kao zaposlene osobe u dvije ili više država.

Ako osoba obavlja djelatnost kao državni službenik u jednoj državi članici, a u drugoj državi članici obavlja djelatnost kao zaposlena osoba ili samozaposlena osoba, na tu osobu primjenjuje se zakonodavstvo države članice kojoj pripada uprava koja ga zapošljava.

ODREĐIVANJE ZAKONODAVSTVA KOJE SE PRIMJENJUJE NA UGOVORNO OSOBLJE EUROPSKIH ZAJEDNICA

Ugovorno osoblje europskih zajednica može izabrati zakonodavstvo koje će se na njih primjenjivati. Izabrati mogu između:

1. zakonodavstva države gdje su zaposleni ili
2. zakonodavstva države koje se na njih posljednje primjenjivalo ili
3. zakonodavstva države čiji su državljani.

Izbor je moguć samo jedanput, i to u trenutku zasnivanja radnog odnosa, otkad se i izabrano zakonodavstvo primjenjuje.

POSTUPAK KOJI SE PROVODI U SLUČAJU OBAVLJANJA DJELATNOSTI U DVIJE ILI VIŠE DRŽAVA ČLANICA

Osoba koja obavlja djelatnost u dvije ili više država članica EU dužna je o tome obavijestiti nadležnu ustanovu u državi prebivališta. Ako osoba propusti svoju obvezu, postupak za određivanje zakonodavstva koje se na tu osobu primjenjuje provodi se po službenoj dužnosti kad se sazna za tu činjenicu.

Nadležna ustanova u državi prebivališta, nakon provedenog postupka provjere svih okolnosti u određenom slučaju, donosi odluku o zakonodavstvu koje se primjenjuje. Pri donošenju odluke obvezno treba uzeti u obzir stanje koje se predviđa u sljedećih 12 mjeseci. Navedenom odlukom može se odrediti da se na osobu primjenjuje zakonodavstvo države prebivališta ili zakonodavstvo druge države članice. O svojoj odluci obavještava nadležne ustanove svih država članica u kojima se obavlja djelatnost ili u kojima se nalazi registrirano sjedište ili mjesto poslovanja poduzeća ili poslodavca. Ta odluka smatra se privremenom te postaje konačna dva mjeseca nakon što su je nadležne ustanove zaprimile i u navedenom roku nisu obavijestile nadležnu ustanovu države prebivališta da se ne slažu s odlukom ili i ranije ako se slažu.

Nadležna ustanova države čije je zakonodavstvo određeno kao zakonodavstvo koje se primjenjuje obavještava osobu i izdaje joj potvrdu A1. Potvrda A1 zadani je obrazac koji vrijedi na čitavom području EU-a kao dokaz o zakonodavstvu koje se na osobu primjenjuje, da se doprinosi plaćaju u navedenoj državi članici i da ne postoji obveza plaćanja doprinosa u drugim državama u kojima se obavlja djelatnost.

Iznimno, moguće je da dvije ili više država članica, nadležna tijela tih država članica ili nadležne ustanove, zajedničkim dogovorom predvide iznimke od pravila za određivanje zakonodavstva koje se primjenjuje. Izuzeće od pravila moguće je dogovoriti za određenu osobu ili za kategoriju osoba, i to samo ako je u interesu te osobe ili osoba. U tom slučaju poslodavac ili osoba koja obavlja djelatnost kao samozaposlena osoba podnosi zahtjev za izuzeće nadležnoj ustanovi one države članice EU-a primjenu čijeg zakonodavstva traži, ako je moguće unaprijed. Navedena ustanova obavještava nadležnu ustanovu druge države članice i traži njenu suglasnost te ako postoji dogovor, obavještava osobu i izdaje joj potvrdu A1.

NADLEŽNOST ZA ODREĐIVANJE ZAKONODAVSTVA KOJE SE PRIMJENJUJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Za postupak određivanja zakonodavstva koje se primjenjuje na osobe koje obavljaju djelatnost u dvije ili više država nadležan je Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Područna služba u Zagrebu, Tvrtkova 5, 10000 Zagreb.

Potrebna dokumentacija za osobe koje obavljaju djelatnost kao zaposlene osobe u dvije ili više država:

- popunjena tiskanica o radu u više država članica
- ugovori o radu
- potvrda poslodavca o visini plaće (ili platne liste koje ovjerava poslodavac)
- prema potrebi drugi dokazi o radnom vremenu (posebno za transportne radnike – raspored poslovnih putovanja, broj utovara i istovara).

Potrebna dokumentacija za osobe koje obavljaju djelatnost kao samozaposlene osobe u dvije ili više država:

- popunjena tiskanica o radu u više država članica
- ispis iz Registra godišnjih financijskih izvješća (GFI) FINA-e, odnosno potvrda Porezne uprave o visini dohotka
- prema potrebi drugi dokazi.

Tiskalice o radu u dvije ili više država članica dostupne su na web-stranici Zavoda www.mirovinsko.hr.

HRVATSKI ZAVOD ZA MIROVINSKO OSIGURANJE

**Središnja služba
A. Mihanovića 3
10000 Zagreb
Hrvatska**

INFOTELEFONI

01 4595 011

01 4595 022

(radnim danom od 8 do 16 sati)

mirovinsko.hr